

HYVINVOINTIOHJELMA

2025-2036

YLÖJÄRVEN KAUPUNKI

YLÖJÄRVEN KAUPUNGINVALTUUSTO 1.12.2025

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	3
1. TAUSTAA.....	4
2. HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN.....	6
2.1 Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen rakenteet.....	7
2.2 Hyvinvointi ja osallisuus arjessa	8
3. HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN VUOSINA 2025–2036.....	9
3.1 Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet	10
3.1.1 Yhteisöllinen ja tasapainoinen arki.....	11
3.1.2. Turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö.....	14
4. KAIKENIKÄISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN.....	18
4.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi	18
4.2 Työikäisten hyvinvointi.....	19
4.3 Ikääntyneiden hyvinvointi	20
5. SEURANTA JA ARVIOINTI	22
5.1 Yhteenveto yhteisöllinen ja tasapainoinen arki -painopisteen seurannasta	23
5.2 Yhteenveto turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö -painopisteen seurannasta	24
6. LOPUKSI	25
6.1 Käsittely ja hyväksyminen	25
LÄHTEITÄ	26

JOHDANTO

Hyvinvoinnin edistäminen on olennainen osa kuntien toimintaa ja siihen liittyvät raportointi- sekä suunnitelmavelvoitteet perustuvat lainsäädäntöön ja kansallisiin sekä kansainvälisiin ohjelmiin. Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelman tavoitteena on tukea asukkaiden hyvinvointia edistävien toimien toteutusta sekä tarjota tietopohjaa päätöksenteon ja suunnittelun tueksi. Ohjelma toimii tiedolla johtamisen välineenä ja tarkastelee hyvinvoinnin edistämistä Kuntalain (410/2015 1) ja Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021 6) mukaisena perustehtävänä ja poikkihallinnollisena kokonaisuutena.

Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelma toimii lakisääteisenä hyvinvointisuunnitelmana ja muodostaa valtuustokausittain laadittavan hyvinvointikertomuksen kanssa hyvinvointityötä ohjaavan kokonaisuuden. Hyvinvointiohjelman (2025–2036) ensimmäinen osa, hyvinvointikertomus, on julkaistu keväällä 2025, ja se on tietopohjainen kuvaus ylöjärveläisten hyvinvoinnista sekä hyvinvointityön toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista menneellä valtuustokaudella (2021–2024). Hyvinvointiohjelman suunnitelmaosa on kaupunkistrategian alainen, monialainen asiakirja, joka perustuu hyvinvointikertomuksen tietoihin hyvinvoinnista ja asukkaiden, luottamushenkilöiden sekä asiantuntijoiden kokemuksiin ja näkemyksiin hyvinvoinnin edistämisen toimista. Se tukee päätöksentekoa ja toiminnan suunnittelua määrittelemällä hyvinvoinnin edistämisen painopisteet, tavoitteet, keinot ja mittarit strategiakaudelle 2025–2036.

Hyvinvointisuunnitelman lisäksi kuntien tulee laatia suunnitelmat myös lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi ja yhdenvertaisuuden sekä ehkäisevän päihdetyön edistämiseksi (Ehkäisevän päihdetyön laki 523/2015; Lastensuojelulaki 417/2007 12; Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 5; Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelma yhdistää nämä aiemmat ikäryhmä- ja teemasuunnitelmat nyt yhdeksi kokonaisuudeksi, edistäen yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja yhtenäistäen hyvinvointityön tavoitteita, toimia ja raportointia.

Hyvinvointiohjelmaa on valmisteltu laajassa yhteistyössä kaupungin työntekijöiden, luottamushenkilöiden, keskeisten sidoskumppaneiden ja asukkaiden kanssa. Arjen havainnot pohjautuvat väestötason tiedon lisäksi asukkaiden kokemuksiin, joita on kerätty eri menetelmin valmistelun yhteydessä. Yhteistyön hengessä rakennettu ja yhteistä tekemistä ohjaava hyvinvointiohjelma kiteytyy hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyöryhmien tapaamisessa esiin nousseeseen ajatukseen:

"Hyvinvointia rakennetaan yhdessä".

1. TAUSTAA

Suomalaisten hyvinvoinnin yleinen taso on parantunut, mutta samalla hyvinvointierot ovat kasvaneet (mm. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportit). Useat kriisit, kuten Covid-19-pandemia sekä geopoliittiset haasteet, ovat vaikuttaneet väestön koettuun hyvinvointiin (Kalevi Sorsa -säätio 2024).

Ylöjärven kaupungin kehitys noudattelee osin kansallista tasoa, mutta sillä on myös yksilöllisiä piirteitä. Väestörakenne on nuorekas, ja lapsiperheiden osuus on suurempi kuin monessa muussa kunnassa. Vuonna 2022 alle 15-vuotiaiden osuus Ylöjärven asukkaista oli 20,2 %, kun vastaava luku koko maassa oli 15,1 %. Vuoden 2024 lopussa kaupungin väkiluku oli 33 681. (Ylöjärven kaupunki.)

Kuva 1: Nollasta sataan -taideryhmä, Ylöjärven kaupunki.

Hyvinvointikertomuksessa esitettyjen seurantatietojen perusteella voidaan todeta, että ylöjärveläiset voivat pääosin hyvin, mutta mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet ja myös hyvinvointieroja esiintyy esimerkiksi eri sosioekonomisten ryhmien välillä. Ylöjärven kaupungin hyvinvointityö on ollut kansallisten seurantaindikaattoreiden (TEA-viisari, HYTE-indikaattori) mukaan hyvällä tasolla ja asukkaat arvostavat hyvinvointiaan vahvistavina tekijöinä Ylöjärven kaupungin luontoa, liikunta- ja ulkoilumahdollisuuksia sekä vapaa-ajan palvelujen tarjontaa. (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024.) Tarkempi hyvinvointitietoon perustuva kuvaus ylöjärveläisten hyvinvoinnista ja siinä tapahtuneista muutoksista sekä hyvinvointityön toimenpiteistä viime vuosina on luettavissa hyvinvointiohjelman [kertomusosuudesta \(aukeaa uuteen välilehteen\)](#).

Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus vaikutti merkittävästi myös kuntien toimintaan, niin myös Ylöjärvellä, jonka aktiivinen rooli asukkaiden hyvinvoinnin edistämisessä säilyi uudistuksen jälkeenkin. Pirkanmaan hyvinvointialue toimii 23 kunnan alueella, joista yksi on Ylöjärven

kaupunki. TE-palvelujen uudistus, jossa työllisyys- ja elinvoimapalvelujen järjestäminen siirtyi valtiolta kunnille, on myös vaikuttanut Ylöjärven palveluihin. Tampereen seudun työllisyysalueen muodostavat 16 kuntaa, joihin Ylöjärvi kuuluu. Palvelujärjestelmän muutoksista johtuen yhteistyötä, rakenteita ja eri toimijoiden rooleja sekä hyvinvointitiedolla johtamisen kokonaisuutta tulee edelleen kehittää ja vakauttaa sekä hyvinvointialueen että työllisyysalueen kanssa. (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024.)

Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin edistämisen toimissa korostetaan alueellista ja paikallista hallintorajat ylittävää yhteistyötä ja eri toimijoiden sekä asukkaiden osallisuutta. Kaupunki tekee tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen, järjestöjen, yksityisen sektorin ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Tavoitteena on huomioida hyvinvointinäkökulma päätöksenteossa ja toiminnan suunnittelussa, jotta voidaan rakentaa arkiympäristö, joka tukee asukkaiden mielekästä ja sujuvaa arkea.

2. HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN

"Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa." (Kuntaliitto 2024.)

Kuntien tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa (Kuntalaki 410/2015 1). Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 6) määrittelee kuntien ensisijaisen vastuun asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, osana muita lakisääteisiä tehtäviä. Tämä tarkoittaa asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä palveluissa ja monialaista yhteistyötä julkisen, yksityisen sekä kolmannen ja neljännen sektorin toimijoiden kanssa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos).

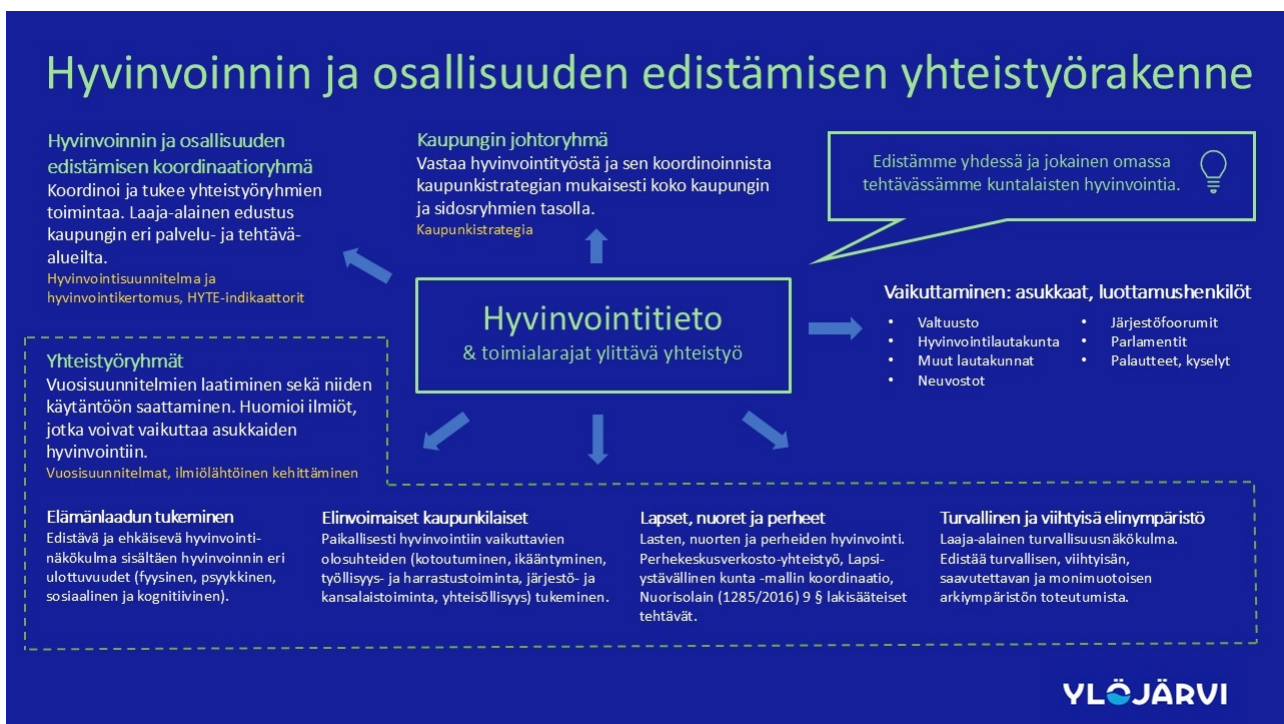
Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin edistämisen perustana ja raportointivelvoitteiden taustalla ovat kunnan lakisääteiset velvollisuudet, kansalliset ohjelmat ja laaja hyvinvoinnin käsite (luku 2.2.). Keskeisiä hyvinvointiohjelman taustalla olevia lakeja ja säädöksiä ovat Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki (612/2021), Ehkäisevän päihdetyön laki (523/2015), Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista (980/2012) sekä Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014). Lisäksi kansainväliset ohjeistukset – kuten WHO:n terveyden edistämisen periaatteet ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus – ohjaavat paikallista toimintaa. Hyvinvoinnin edistäminen liittyy kiinteästi myös kestäväen kehityksen tavoitteisiin, kuten köyhyyden vähentämiseen ja sukupuolten tasa-arvon lisäämiseen (Agenda 2030).

Valtioneuvoston periaatepäätös *Hyvinvointia kaikille 2030* keskittyy osallistumiseen, arkiympäristöihin, palveluiden tarjontaan ja päätöksenteon vaikuttavuuteen. Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelma (nykyinen vuosille 2023–2026) painottaa yksilöllisiä hyvinvointivalintoja, aktiivisuuden edistämistä, mielen hyvinvointia, osallisuutta sekä arjen turvallisuutta ja hyvinvointia tukevaa ympäristöä. Nämä Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ovat linjassa Ylöjärven kaupungin strategisten tavoitteiden kanssa, ja hyvinvointiohjelma noudattelee muiltakin osin yllä esitettyjä kansainvälisiä, kansallisia ja alueellisia tavoitteita ja toimia.

Paikallisella tasolla Ylöjärven kaupunkistrategia määrittelee myös hyvinvoinnin edistämisen tärkeimmät painopisteet ja linjaukset. Hyvinvointiohjelma on laadittu samanaikaisesti kaupunkistrategian päivityksen kanssa, ja ohjelma ulottuu strategiasta johdettuna vuosille 2025–2036. Ohjelmaa päivitetään valtuustokausittain lain mukaisesti. Ylöjärven strategiassa painotetaan elinvoimaista ja yhteisöllistä arkiympäristöä ja hyvinvoinnin edistäminen on keskiössä.

2.1 Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen rakenteet

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen suunnitelmallisuus, tavoitteet ja rakenteet toteuttavat kaupunginvaltuuston hyväksymän kaupunkistrategian hyvinvoinnin edistämistä koskevia linjauksia, ja ylöjärveläisten arjen hyvinvointia edistetään eri toimialoilla ja monin eri tavoin. Ylöjärven kaupungin monialainen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyö toteutuu alla kuvatun (kuva 2) rakenteen mukaisesti, joka on astunut voimaan vuonna 2023.

Kuva 2. Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyörakenne.

Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen (HYTE) yhteistyöryhmiä on neljä, joiden tehtävänä on tukea yhteistä vuorovaikutusta ja edistää hyvinvointiohjelman toimenpiteitä ja tavoitteita. Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyöryhmissä on laaja edustus kaupungin eri toimijoita sekä toimijoita keskeisistä sidosryhmistä, kuten hyvinvointialueelta ja seurakunnasta. Yhteistyörakenteessa ovat mukana luottamus- ja vaikuttamistoimielimet.

Ehkäisevä päihdetyö (EPT) on osa hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä, ja Ylöjärvellä sen koordinoinnista vastaavat hyvinvointipalvelut ja ehkäisevän päihdetyön koordinaattorina toimiva hyvinvointisuunnittelija. Vuonna 2024 Ylöjärven hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen rakenteeseen liitettiin Lapsiystävällinen kunta -mallin (LYK) koordinaatio ja ohjaus osaksi lasten, nuorten ja perheiden yhteistyöryhmän toimintaa. Ylöjärven kaupungin hyvinvointipalvelut tukevat ja toteuttavat hyvinvointityötä kaupungin arjessa.

2.2 Hyvinvointi ja osallisuus arjessa

Hyvinvointi koostuu monista eri tekijöistä, kuten terveydestä, toimeentulosta, asumisesta, sosiaalisista suhteista ja itsensä toteuttamisesta. Osallisuus on keskeinen osa hyvinvointia. Hyvinvoinnin kokemus voi vaihdella elämän eri vaiheissa ja siihen vaikuttavat yksilölliset ominaisuudet, yhteisö, ympäristö, saatavilla olevat palvelut sekä yhteiskuntapolitiikka sekä näiden keskinäinen vuorovaikutus. (Mm. Martela 2022; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin edistämistä ohjaava hyvinvointikäsitys perustuu yhteiseen laaja-alaiseen hyvinvoinnin määritelmään Stiglitzin komission hyvinvoinnin osa-alueiden mukaisesti (kuva 3), jossa asukkaiden hyvinvointia rakennetaan arjen eri osa-alueilla. Ylöjärveläisten hyvinvoinnin edistämiseksi tehdään toimia, joilla vahvistetaan yksilöiden mahdollisuuksia omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä toimia, joilla pyritään tukemaan paikallisesti hyvinvointiin vaikuttavia olosuhteita. Hyvinvoinnin edistäminen ilmenee useissa Ylöjärven kaupungin toiminnoissa, ja kaikilta vastuualueilta löytyy siihen liittyviä tehtäviä. (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024.)

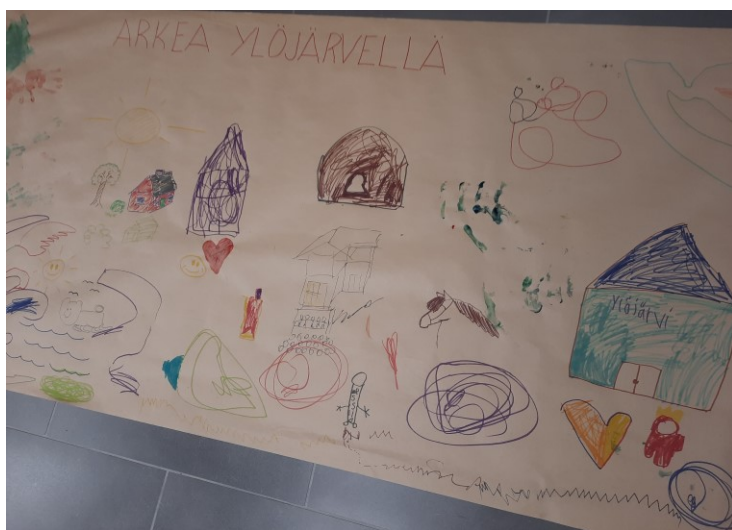

Kuva 3. Ylöjärven kaupungin hyvinvointikäsitys (Ylöjärven kaupunki 2024).

3. HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN VUOSINA 2025–2036

Ylöjärven kaupunkistrategia painottaa suurenmoisen sujuvaa arkea, ja se ohjaa myös strategiakauden aikaisia hyvinvoinnin edistämisen toimia. Hyvinvointiohjelman painopisteiden ja tavoitteiden sekä toimien lähtökohtina ovat toimineet kaupunkistrategian lisäksi aiemmin laadittu hyvinvointikertomus (2021–2024) sekä edellisen valtuustokauden aikaisten vuosiraporttien esiin nostamat ylöjärveläisten hyvinvointihaasteet. Lisäksi kaupunginhallituksen ja -valtuuston, lautakuntien ja vaikuttamistoimielinten sekä hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyöryhmien asiantuntijoiden näkemykset ja huomiot sekä asukkaiden itsensä esiin nostamat kokemukset ovat ohjanneet painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden valintaa. Näistä tehdyn yhteenvedon perusteella hyvinvointiohjelmassa panostetaan erityisesti yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn sekä yhteisöllisyyden vahvistamiseen, terveellisten elintapojen ja mielenterveyden edistämiseen ja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen, turvallisuuden tunteen lisäämiseen ja hyvinvointierojen kaventamiseen.

Hyvinvointiohjelma tukee strategiakauden aikaisia hyvinvoinnin edistämisen toimia ja toiminnan suunnittelua sekä asettaa yhteiset hyvinvoinnin edistämisen painopisteet ja tavoitteet. Hyvinvointiohjelma sisältää sekä yhteiset ja kaikkia ikäryhmiä koskevat painopisteet ja tavoitteet (luku 3.) että eri-ikäisten erityistarpeisiin (luku 4.) kohdistuvat tavoitteet. Hyvinvointiohjelmaan on valittu ensisijaisesti niitä tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia, joiden toteutuminen edellyttää kaupungin eri toimijoiden ja sidosryhmien yhteistyötä. Ohjelma elää ajassa ja konkreettiset vastuualuekohtaiset hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja toimet määritellään Ylöjärven kaupungin talousarvioprosessissa, jonka tukena hyvinvointiohjelma ja siitä johdetut vuosittaiset hyvinvointiraportit toimivat. Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen rakenteen (2.1) mukaisesti yhteistyöryhmät tarkentavat ja toimeenpanevat hyvinvointiohjelman painopisteiden mukaisia yhteistyötä vaatia tavoitteita ja toimia. Yhteistyöryhmät voivat myös esittää yhteistä teemaa, mikäli jokin ilmiö vaatii erityistä huomiota ja joita myös tarkastellaan hyvinvointiohjelman ja siitä johdetun vuosittaisen hyvinvointiraportin perusteella.

Kuva 5. Arkea Ylöjärvellä lasten piirtämänä (2024).

3.1 Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet

Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet ohjaavat hyvinvointiohjelman sisältöä, ja niille on asetettu tavoitetilä ohjelmakaudelle sekä esitetty toimenpide-ehdotuksia ja määritelty seurantatapa. Jokainen painopiste sisältää myös havaintoja arjesta, jotka pohjautuvat kansalliseen hyvinvointitietoon (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024) sekä asukkaiden kokemustietoon (eri tiedonkeruun muotoja v. 2024–2025).

Hyvinvointiohjelma sisältää alla olevien yhteisten painopisteiden lisäksi eri-ikäisten erityistarpeisiin kohdistuvat painotukset, jotka kuvataan luvussa 4.

Hyvinvoinnin edistämisen painopisteet Ylöjärvellä:

1 Yhteisöllinen ja tasapainoinen arki

- Tavoitteena vahvistaa osallisuutta, ehkäistä yksinäisyyttä ja kaventaa hyvinvointieroja.
- Hyvinvoinnin ulottuvuudet: osallisuus, kasvu ja oppiminen, harrastaminen ja työ, terveys, sosiaaliset suhteet.

2 Turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö

- Tavoitteena lisätä arkiympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta sekä vähentää eriarvoisuutta.
- Hyvinvoinnin ulottuvuudet: turvallisuus, arkiympäristö, asuminen ja toimeentulo.

3.1.1 Yhteisöllinen ja tasapainoinen arki

Tavoitteenamme on vahvistaa ylöjärveläisten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Pyrimme vähentämään yksinäisyyttä ja ennaltaehkäisemään syrjäytymistä sekä kaventamaan hyvinvointieroja.

Tasapainoinen ja yhteisöllinen arki perustuu osallisuuden kokemukseen, kasvuun, oppimiseen, harrastuksiin, työhön sekä fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen terveyteen. Sosiaaliset suhteet, mielekäs tekeminen ja terveelliset elämäntavat tukevat myös kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Arjen hyvinvointia voidaan edistää tarjoamalla saavutettavia peruspalveluja, kuten opetus- ja työllisyyspalveluja ja monipuolisia vapaa-ajan palveluja, kuten harrastuksia sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimintaa. Tiedottaminen terveellisistä elintavoista sekä erilaiset ulkoilu- ja kohtaamispaikat tukevat itsestä huolehtimista. Mielen hyvinvoinnin ja päihdehaittojen ehkäisyn kannalta tärkeää ovat samat tekijät, kuten mielekäs tekeminen, perustarpeista huolehtiminen ja osallisuuden kokemus. Yksi osallisuuden kokemuksesta vahvistava keino on myös se, että tieto ja palvelut ovat mahdollisimman yhdenvertaisesti asukkaiden saatavilla, myös niiden, jotka eivät valmiiksi käytä kaupungin palveluita.

Havaintoja arjesta

Ylöjärvellä oma lähipiiri ja yleisesti yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet koetaan tärkeiksi hyvinvoinnin osatekijöiksi, ja ylöjärveläiset arvostavat yhteisöllisiä tapahtumia ja toimia, jotka mahdollistavat kohtaamisia sekä arjen vertaisuutta (Arjen tarinat N=60). Viime vuosina yhteisöllisyyden suhteen on kuitenkin havaittu myös hyvinvoinnin heikentymistä, joka näkyy esimerkiksi siinä, että osallisuuden kokemuksen heikoksi tunteneiden osuus 8.–9.-luokkalaista oli 12,50 % ja tytöistä vastaava osuus oli 21,40 % (Kouluterveyskysely 2023, vastausprosentti 70 %). Lisäksi syrjäytymisriski on kasvanut nuorten aikuisten keskuudessa; vuonna 2023 syrjäytymisriskissä olevien osuus 18–24-vuotiaista oli yhteensä % 17,5 % ja miehillä osuus oli 21,5 %. (Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila -raportti.)

Yksinäisyyden kokemuksia kuvattiin myös vuoden 2025 ikääntyneiden hyvinvointikyselyn vastauksissa (N=177), jossa 72 % vastaajista koki kuuluvansa merkitykselliseen yhteisöön, mutta osallistumista ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä vaikeuttivat terveys ja ystävien puute. Huomioitavaa on, että asukaskyselyjen ulkopuolelle jääneiden tilanteesta ei ole tietoa ja tämä huoli nousi esille myös kyselyyn vastanneiden keskuudessa.

"Asukkailla on halu auttaa muita. Yhteisöllisyys. Oven avaus kaupassa. Yllättävät kohtaamiset. Tarinat menneestä, unelmat tulevasta."

"Yksinäisyys, arjen haasteet, en kykene toimimaan."

"Mukava naapuri on myös ilon aihe :) Hänen kanssaan on mukava jutella ja hän huomioi lastamme mukavalla tavalla."

Sairastavuusindeksi (ikävakioitu) oli Ylöjärvellä 93,2 (2023), joka tarkoittaa, että Ylöjärvellä on vähemmän sairastavuutta keskimääräiseen (100) verrattuna, kun ikärakenteen vaikutus on poistettu. Ylöjärveläisten terveyden suhteen mielenterveyden haasteet ja yleisesti elintapoihin liittyvät riskit, kuten liikkumattomuus ja ravitsemustila, vaativat huomiota (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024). Riskitekijät, kuten tupakointi ja epäterveellinen ruokavalio, korostuvat erityisesti ylöjärveläisten nuorten miesten keskuudessa, kun taas kokemuksellinen terveydentila on heikompi nuorten naisten kohdalla. Tästä esimerkkinä kouluterveyskyselyn (2023) mukaan niiden kyselyyn vastanneiden 8.–9. luokan oppilaiden osuus koko ikäluokasta, jotka kokivat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, oli 25,40 % (tytöt 36,50 %) sekä toisen asteen opinnoissa (lukion ja ammattikoulun 1.–2. lk.) vastaavasti osuus oli yhteensä 16,5 %. Naisten osuus oli tässäkin ikäluokassa suurempi (lukio 21,20 %, ammattikoulu 29,80 %) (Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila -raportti.)

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvanut (35,9 % 2024) ja kouluterveyskyselyn (2023) vastauksien mukaan lasten ja nuorten ahdistuneisuutta kokeneiden osuus ikäluokastaan on lisääntynyt (Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila -raportti). Lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä arvioivan MOVE! -mittauksen mukaan edelleen noin kolmanneksen oppilaista fyysinen toimintakyky on heikko (2024), vaikka muutosta parempaankin eri ikäluokkien kohdalla ja valtakunnalliseen suuntaan nähden on tapahtunut (PUHTI). Eroa terveydentilassa ja hyvinvoinnin kokemuksissa on havaittavissa eri sukupuolien välillä.

Huolta aiheuttaa myös läheisten hyvinvointi: 64 % ikääntyneistä hyvinvointikyselyyn vastanneista on ollut viimeisen puolen vuoden aikana huolissaan läheisensä hyvinvoinnista, ja päihdetilannekyselyn (2024 nuoret N=227, aikuiset N=279) mukaan 19 % vastaajista oli ollut huolissaan läheisen alkoholin ja 25 % tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä viimeisen vuoden aikana.

"Olen huolissani nuorista, huumeet on tullut pienillekin paikkakunnille."

Ylöjärveläiset pitävät vapaa-ajan liikunta- ja ulkoilumahdollisuuksia, tapahtumia ja kohtaamispaikkoja, peruspalveluja, kuten kauppoja, sekä luonnon läheisyyttä tärkeinä hyvinvoinnilleen. Vapaa-ajan palvelut ovat kohtuullisen hyvin saavutettavissa, ja asukkaiden kokemuksissa (Asumisen merkityskysely N=452, arjen tarinat N=60, ikääntyneiden hyvinvointikysely N=171) korostuvat erityisesti kaupungin monipuoliset harrastusmahdollisuudet. Sekä lapsille että ikääntyneille järjestetään monenlaisia liikunta- ja virkistystoimintoja. Kulttuuri, liikunta- ja kirjastotoiminta koetaan tärkeäksi ja erilaiset tapahtumat vahvistavat hyvinvointia, kuitenkin kehitettävää on eri toimintoihin, kuten kulttuuritoimintaan osallistumisen tukemisessa ja asukkaiden yhdenvertaisessa mahdollisuudessa osallistua palveluihin ja tapahtumiin.

"Arkeni Ylöjärvellä on mukavaa ja koen, että Ylöjärvi tarjoaa paljon erilaisia palveluita, kuten puistoja ja urheilumahdollisuuksia sekä uimarantoja. Ylöjärven palvelut ovat tärkeitä yhteisen hyvinvoinnin tukijoita."

"Hyvinvointiani Ylöjärvellä tukee se, että palvelut ovat lähellä. Esimerkiksi lapsen päiväkotia on noin kilometrin päässä kotoa, kirjasto, kaupungin ja terveyspalvelut ovat myös melko lähellä."

"Puistojumpat myös iltaisin. Työikäiset eivät pääse päivällä kesälläkään."

Yhteisöllisyys ja osallisuus edellyttävät tasa-arvoa, syrjimättömyyttä ja jokaisen oikeutta olla oma itsensä. Lait kieltävät syrjinnän eri perustein. Ylöjärveläiset lapset nostivat esille Lapsiystävällinen kunta -mallin nykytilan arvioissa (2024 N=121), että erilaisuuden hyväksymisessä on parannettavaa: yli puolet lapsista ei osannut sanoa tai ei kokenut voivansa olla oma itsensä.

"Oma rauha, hiljaisuus, ihanat yhteisölliset naapurit, hyvä yhteistyö kyläläisten kesken."

"Kaupungissa on myös paljon hyvää, mutta palvelut eivät ole tasa-arvoiset kaikille."

"Hyvät naapurit, mahtavat ulkoilumaastot, Paijalan ranta ja saunat, kylätalo. Yhteisöllisyys."

Toimia tavoitetilan saavuttamiseksi

Järjestämme yhdessä yhteisöllisiä tapahtumia ja tuemme paikallisia yhdistyksiä sekä harrastusmahdollisuuksia eri ikäryhmille ja yhteisöille. Kaupungin sekä keskeisten kumppaneiden toiminnot suunnitellaan yhteistyössä, jotta päällekkäisyyksiä voidaan välttää ja tarjontaa monipuolistaa. Kannustamme asukkaita vapaaehtoistyöhön ja vahvistamme osallisuutta sekä terveellisiä elämäntapoja asukkaiden luonnollisissa arkiympäristöissä. Kehitämme palveluohjausta, kohtaamispaikkatoimintaa ja vertaisuuteen pohjautuvia toimintoja mielen hyvinvoinnin edistämiseksi. Edistämme myös sukupolvien välistä vertaisuutta ja kohtaamisia. Vahvistamme kaupunkilaisten yhdenvertaisia osallistumis- ja vertaismahdollisuuksia vapaa-ajanpalveluihin (esim. Kaiku-kortti, luotsitoiminta) ja positiivisen erityiskohtelun keinoin. Ehkäisemme päihdehaittoja tiedottamalla ja kohdistamalla ennaltaehkäisevät toimet arkiympäristöissä erityisesti kasvatus- ja opetuspalveluihin sekä vapaa-ajan palveluihin.

Mittarit toimintojen ja hyvinvointivaikutusten seuraamiseen

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimien toteutusta sekä vaikutuksia seurataan mittareilla (tarkemmin luku 5), jotka kattavat yhteisöllisten tilaisuuksien, harrastusten ja toimintojen määrän ja osallistujamäärät, toiminnansuunnittelun lisääntymisen, käyttäjien tyytyväisyyden, liikuntasalivuorojen käyttöasteen sekä uusien yhteisöllisten toimintojen määrän. Lisäksi seurataan kohtaamispaikkojen määrää ja käyttöastetta eri ikäryhmille, avustusten jakamisen hyvinvointitavoitteiden huomioimista, kampanjoiden ja hyvinvointimarkkinoinnin lukumääriä sekä

kulttuurin ja liikunnan edistämisen TEA-pistemääriä.

Hyvinvointivaikutuksia seurataan valtakunnallisilla indikaattoreilla, kuten terveydentila, harrastaminen, ylipaino, osallisuuden kokemus, ahdistuneisuus, koulutuksen ulkopuolelle jääminen, toimeentulotuen pitkäaikainen saaminen ja työkyvyttömyyseläke eri ikäryhmissä.

3.1.2. Turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö

Tavoitteenamme on edistää asukkaiden hyvinvointia ylläpitämällä viheralueita, puistoja ja reittejä sekä ehkäistä alueiden eriytymistä ja edistää tasa-arvoa monimuotoisella elinympäristöllä. Pyrimme huolehtimaan asumisen monipuolisuudesta ja hyvistä olosuhteista kaikille.

Turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö koostuu fyysisestä turvallisuudesta, turvallisuuden tunteesta, laadukkaista palveluista ja monipuolisesta ympäristöstä, mitkä edistävät myös kokonaisvaltaista hyvinvointia. Luonnossa liikkuminen sekä esteettömät tilat ja toiminnot tukevat fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä yhteisöllisyyttä. Saavutettavat viheralueet ja myös julkinen taide lisäävät ympäristön hyvinvointivaikutuksia ja vahvistavat paikallisidentiteettiä.

Arkiympäristön hyvinvointivaikutuksia voidaan vahvistaa luonnon monimuotoisuuden ylläpidolla, kohtaamisia ja omaa arkiaktiivisuutta mahdollistavilla toimilla, hyvien kulkuyhteyksien järjestämisellä ja laadukkailla viher- ja ulkoilualueilla. Lisäksi turvallisuuden tunnetta ja viihtyvyyttä voidaan edistää monimuotoisella asutokannalla, sisä- tai ulkotiloissa olevalla julkisella taiteella, tukemalla yhteisöllistä toimintaa ja kokoontumisia. On tärkeää tunnustaa, että hyvinvointieroja esiintyy väestöryhmien välillä ja ehkäistä niiden syntyä ja kasvua, esimerkiksi ehkäisemällä asuinalueiden sosiaalista eriytymistä kaupunkisuunnittelun keinoin.

Havaintoja arjesta

Ylöjärvellä on laajat liikunta- ja ulkoilumahdollisuudet sekä luonnonläheisyyttä, joita ylöjärveläiset pitävät merkittävänä hyvinvoinnin kannalta (Arjen tarinat N=60 ja Asumisen merkityskysely N=452). Lisäksi merkittäväksi koetaan hyvät ja sujuvat liikenneyhteydet. Kaikki Ylöjärven asukkaat asuvat enintään kilometrin päässä vähintään 1,5 hehtaarin virkistysalueesta, mikä korostaa luonnon saavutettavuutta (Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila -raportti). Kaupungissa on lisäksi aktiivista kylätoimintaa. Alueellista eriytymistä kuitenkin esiintyy asukkaiden kokemuksissa.

"Pitää kiinni sen luonnonläheisyydestä ja rauhallisesta asuinalueesta, jossa on vanhoja puita ja rakennuksia. Pieniä metsiä ja polkuja, jotka tuovat mielihyvää."

"Ylöjärven ihana luonto ja liikunta mahdollisuudet auttaa pitämään terveyttä yllä."

"Kirjasto ja ulkoilumaastot, uimarannat yms. ovat hienoja ja hyvinvointia tukevia."

"Minulla on 7 km matka kylälle, huolettaa miten sitten pääsen kulkemaan, kun en enää aja autoa."

"Toivoisin myös, että lähellä kotia olisi lähimetsä, jossa voisi käydä lapsen kanssa leikkimässä. Nyt pitää lähteä autolla tai pyörällä päästäkseen metsään. Toivoisin siis, että taajama-alueillakin säilytettäisiin edes pieniä metsäalueita enemmän."

Väestötiheys Ylöjärvellä on 30,2 asukasta/maaneliökilometri ja asuinalueita on laajalla pinta-alalla. Vuonna 2024 Ylöjärvellä oli 14 607 asuntokuntaa, joista yhden hengen talouksia 32,9 %. Yli 75-vuotiaiden asuntokuntia oli yhteensä 16,3 %, joista puolet oli yhden hengen talouksia. 29,1 %:ssa asuntokunnista asui vähintään yksi alle 18-vuotias henkilö. (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024.) Asunnottomien määrä on pysynyt matalana ja suurin osa yksinelävistä asunnottomista yöpyy tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona (ARA selvitys). Ylöjärveläisistä asumisen merkitys -asukaskyselyyn (2025) vastanneista valtaosa suosittelisi asuinaluettaan muille, joskin suositushalukkuudessa esiintyi alueellista vaihtelua.

"Väljä asuinalue. Lapsilla tilaa temmeltää ja toteuttaa itseään. Kaikki ei ole ahdettuina samaan neliöön kuten keskustassa."

"Olemme mieheni kanssa muuttaneet haja-asutusalueelle noin 13 vuotta sitten. Halusimme pois kaupungin hälinästä ja omaa rauhaa kaukana naapureista. Olen nauttinut valinnastamme. On kuitenkin päiviä ja hetkiä, kun toivoisin ystävien olevan kävelymatkan päässä."

"Peruspalvelut; riittää kun on kauppa ja bensa-asema. Sitten kun vanhennee tulee varmaan muutettua niin sanotusti ytimeen sitten kun ei jaksakaan enää hakata halkoja ja kantaa vettä."

Turvallisuuskyselyn (2024 N=252) mukaan 83 % ylöjärveläisistä kokee turvallisuutensa hyväksi tai tyydyttäväksi, eikä rikosten määrässä ole tilastollistakaan nousua. Hyvinvointiohjelman valmistelun aikainen yleinen keskustelu viittaa kuitenkin siihen, että koettu turvallisuuden tunne on heikentynyt tai heikentymässä (Ilmiötyöpajat 2024–2025). Tärkeimmiksi turvallisuuden tunnetta heikentäviksi tekijöiksi koetaan terveyden heikkeneminen, taloudelliset ongelmat ja liikenneonnettomuudet. Kaupungin tasolla uhkina nähdään rikollisuuden kasvu ja julkisten palveluiden heikkeneminen. (Turvallisuuskysely 2024 N=252.) Lasten ja nuorten osalta turvallisuuden kokemusta heikentävät kiusaaminen ja häirintä. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn (vastausprosentti 70) mukaan niiden kyselyyn vastanneiden 8.–9.-luokkalaisten (%) osuus kyseisestä ikäluokasta, jotka olivat kokeneet säännöllistä kiusaamista, oli 10,5 %. Seksuaalista häirintää puhelimesta tai internetissä kokeneiden vastaajien osuus oli 26 % 8.–9.-luokkalaisten (Lapsiystävällinen kunta -mallin nykytilan arvio 2024). Ikääntyneiden turvallisuuden tunteeseen

vaikuttavat erityisesti perus- ja terveyspalvelujen saatavuus (Ikääntyneiden hyvinvointikysely 2025 N=171). Päihdetilannekyselyn (2025, nuoret N=227 ja aikuiset N=279) mukaan 26 % nuorista ja 23 % aikuisista oli pelännyt kadulla tai muulla julkisella paikalla kohtaamaansa päihtynyttä henkilöä. 19 % nuorista ja 10 % aikuisista oli kokenut päihtyneen henkilön ahdistelua kadulla tai muulla julkisella paikalla.

"Vilkasliikenteinen tie lähellä kotia (koska junaradan ylityspaikkoja on vähän, paljon liikennettä pakkautuu muutamille väylille asuinalueillakin)."

"Turvallisempia kävely- ja pyöräilyreittejä."

"Koulu on liian suuri, häiriökäyttäytymiseen ei ole riittävästi ennaltaehkäisevää toimintaa, koulussa on turvatonta."

"Rauha, luonto ja hiljaisuus. Pienen kylän luoma turvallisuus."

"Elämä rauhallisessa vähän kasvavassa kaupungissa on mukavaa, saa molemmista puolista parhaat osat. Ylöjärveltä löytyy monenlaisia kauppoja ja muita palveluita, mutta rikollisuutta on vähemmän ja yhteisöllisyyttäkin löytyy. Korttelipäivän kaltaisissa tapahtumissa tuntuu pikkukaupungin henki hyvin."

Toimia tavoitetilan saavuttamiseksi

Järjestämme kampanjoita ja ympäristökasvatusta, joilla kannustamme asukkaita huolehtimaan ympäristöstä ja sen viihtyvyydestä sekä turvallisuudesta. Kehitämme ja ylläpidämme viheralueita, puistoja, ulkoilureittejä ja monimuotoista kaupunkiympäristöä tarjoten viihtyisiä ja turvallisia ulkoilumahdollisuuksia. Edistämme monipuolista asuntotarjontaa ja ehkäisemme alueiden eriytymistä osana maankäytön suunnittelua. Otamme huomioon luonnon monimuotoisuuden ja julkisen taiteen merkityksen osana hyvinvoivaa ympäristöä ja etsimme tapoja vahvistaa niiden roolia kaupunkisuunnittelussa.

Säilytämme jo kehitettyjä asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia kaupunkisuunnitteluun ja tuemme muiltakin osin osallistavaa toiminnan suunnittelua, jossa asukkaat pääsevät vaikuttamaan palvelujen suunnitteluun ja kehitykseen. Kiusaamisen ehkäisemiseksi ja turvallisuuden tunteen vahvistamiseksi toteutamme ennaltaehkäiseviä toimia kouluissa, työpaikoilla ja vapaa-ajan yhteisöissä sekä positiivisen viestinnän keinoin. Panostamme kohtaamispaikkojen ylisukupolviseen käyttöön, tilojen turvallisuuteen ja saavutettavuuteen. Teemme yhteistyötä paikallisten viranomaisten ja järjestöjen sekä muiden toimijoiden kanssa palvelujen saavutettavuuden parantamiseksi.

Mittarit toimintojen ja hyvinvointivaikutusten seuraamiseen

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimien toteutusta sekä vaikutuksia seurataan mittareilla (luku 5), jotka kattavat seuraavat asiat: asukkaiden tyytyväisyys viheralueisiin, puistoihin ja ulkoilureitteihin, käyttöasteiden kasvu, asukasluvun kehitys sekä kampanjoiden vaikutus

ympäristön siisteyteen. Lisäksi seurataan jalankulun ja pyöräliikenteen väylien laatua, julkisen taiteen osuutta, liikunnan kustannuksia, asukastilaisuuksien määrää ja ylisukupolvisten kohtaamispaikkoja.

Hyvinvointivaikutuksia seurataan kansallisilla indikaattoreilla, kuten rikollisuuden ja liikenneonnettomuuksien määrillä sekä kouluterveyskyselyn tuloksilla.

4. KAIKENIKÄISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Hyvinvoinnin kokemukset ja edistämisen keinot voivat vaihdella ikäryhmittäin ja lainsäädäntö velvoittaa laatimaan suunnitelmat lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä on huomioitu Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelmassa. Aiemmin määritellyt painopisteet, tavoitteet ja toimet ovat kuitenkin kaikille yhteisiä ja tämä osio sisältää vain keskeisiä huomioita eri-ikäisten hyvinvoinnin tilasta ja hyvinvointia edistävissä toimissa huomioitavista asioista.

Tavoitteena on, että Ylöjärvi on kaupunki, jossa kaikenikäiset voivat elää yhteisöllistä ja tasapainoista arkea.

4.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Useimmat ylöjärveläiset lapset ja nuoret voivat hyvin, mutta hyvinvointierot ja syrjäytymisriski ovat kasvaneet ja osallisuuden kokemus on heikentynyt (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024). Erilaisuuden hyväksyminen kaipaa huomiota, jotta jokainen kokisi kuuluvansa yhteisöön. Tietoa lapsen oikeuksista tulee lisätä lasten ja nuorten parissa työskentelevien sekä päättäjätasolla, jotta osallisuus ja yhdenvertaisuus voivat toteutua. Lapsista ja nuorista alle puolet kokee voivansa olla oma itsensä, kiusaaminen ja häirintä ovat lisääntyneet kouluissa, mikä aiheuttaa turvattomuutta (Lapsiystävällinen kunta -mallin nykytilanarvio ja Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024). Päihteiden ja tupakkatuotteiden käyttö on lisääntynyt, vaikka elintapoihin liittyvät haasteet ovat vähäisemmät kuin valtakunnallisesti (PUHTI-tieto). Mielenterveys ja siihen liittyvät mielenterveyden haasteet sekä lapsiperheköyhyys ovat huolestuttava ilmiö myös Ylöjärvellä (Ilmiötyöpajat 2024–2025).

Erityistä huomioitavaa lasten ja nuorten hyvinvointityössä

Ylöjärven kaupunki on mukana Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallissa, joka auttaa tekemään lasten hyvinvoinnin kannalta oikeita ratkaisuja kunnan hallinnossa ja lasten arjen palveluissa. Lapsiystävällinen kunta -mallin toimintasuunnitelma ohjaa Ylöjärven kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointityötä ja toimii lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmana. Lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistäminen koskee kaikkia kaupungin toimialoja ja päätöksentekoa. Toimintasuunnitelma on laadittu kahdelle vuodelle (2025–2027) ja se on saanut UNICEFin hyväksynnän. Toimintasuunnitelma on luettavissa kaupungin kotisivuilla. Lisäksi Pirkanmaan hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ohjaa paikallista yhteistyötä.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään vahvistamalla lasten ja nuorten kokonaishyvinvointia sekä luomalla yhteisöllisyyttä ja ylläpitämällä turvallisia kasvuympäristöjä. Lasten ja nuorten

hyvinvoinnin edistämiseksi keskitymme laadukkaiden, saavutettavien palvelujen tarjoamiseen ja yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Vahvistamme perhekeskustoimintaa, uudistamme sen paikallisia rakenteita sekä lisäämme lasten ja nuorten osallisuutta oman ympäristönsä suunnittelussa. Vahvistamme yhteisöllisyyttä lasten arkiympäristöissä ja puutummme aktiivisesti syrjintään ja häirintään. Tarjoamme henkilöstölle ja sidosryhmille koulutusta lasten oikeuksista. Panostamme yhdenvertaisuuteen erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten kohdalla ja etsimme tapoja vahvistaa olemassa olevia rakenteita. Teemme yhteistyötä paikallisten viranomaisten ja järjestöjen kanssa kasvu ympäristön ja palvelujen turvaamiseksi.

Järjestämme yhteisöllisiä tapahtumia ja tuemme erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Tunnistamme hyvinvointierot ja etsimme keinoja niiden vähentämiseksi. Lisäksi tiedotamme terveellisistä elämäntavoista ja ehkäisemme päihdehaittojen syntyä terveystieteiden keinoin. Etsimme yhdessä lasten ja nuorten arjessa mukana olevien toimijoiden kanssa ratkaisuja edistää hyvinvointia, esimerkiksi kouluruokailun suhteen, osana lasten kasvu ympäristöä.

Lasten ja nuorten hyvinvointityön tavoitteiden toteutusta ja vaikutuksia seurataan osana vuosiraportointia luvussa 5 kuvatun mukaisesti sekä *Lapsiystävällinen kunta* -toimintasuunnitelmassa määritellyn seurannan mukaisesti kahden vuoden välein. Tutustu suunnitelmaan Ylöjärven kaupungin [kotisivuilla](#) tai suoraan [tästä](#) linkistä (aukeaa uuteen välilehteen).

4.2 Työikäisten hyvinvointi

Ylöjärvellä suurin osa työikäisistä asukkaista kokee voivansa hyvin, ja toimeentulo sekä väestörakenne ovat melko vakaita (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024). Huomioitavaa työikäisten hyvinvointitiedon kohdalla on kuitenkin siinä, että kattavaa väestötason seurantatietoa ei ole saatavilla (esim. Terve-Suomi) ja asukaskyselyiden osalta ei aina ole taustatietoja käytössä.

Suomessa yleisesti työikäisten hyvinvointi on heikentynyt ja noin viidennes kokee merkittävää psyykkistä kuormitusta. Lisäksi hyvinvointieroja näkyy myös työikäisten keskuudessa. Suurin osa ylöjärveläisistä työikäisistä käy töissä muualla kuin kotikunnassa. Työttömyysaste on alhainen ja perustoimeentulotuen saajia oli 3,2 % (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024). Ylöjärvelläkin mielenterveysperusteista sairaspäivärahaa saavien 25–64-vuotiaiden prosenttiosuus on hieman kasvanut. Yksinasuvia on Ylöjärvellä noin 33 % asutokunnista ja osuus on ollut vakaa viime vuodet.

Erityistä huomioitavaa työikäisten hyvinvointityössä

Työikäisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen ja siitä viestiminen vähentävät kansansairauksien riskitekijöitä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon, sairauspoissaolojen ja varhaiseläkkeen kustannuksia. Myös lapsiperheiden

vanhemmuuden tuki on olennainen osa työikäisten hyvinvointia. Työikäisten hyvinvointityössä toimintakyvyn tukeminen on keskeistä, ja tähän pyritään muun muassa työikäisille kohdennetuilla vapaa-ajan palveluilla ja hyvinvointimarkkinoinnin keinoin. Erilaiset harrastukset ja tapahtumat vahvistavat työikäisten sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Palvelujen saavutettavuutta kehitetään joustavasti yhteistyössä työllisyysalueen, hyvinvointialueen ja yritysten sekä järjestöjen kanssa.

Järjestämme yhteisöllisiä tapahtumia ja otamme toiminnan suunnittelussa huomioon harrastusmahdollisuuksien tarjoamisen työikäisille. Vapaaehtoistyöhön kannustamisen kautta autamme luomaan tärkeitä sosiaalisia verkostoja sekä saamaan tukea omaan arkeen. Edistämme kansansairauksien ehkäisyä ja terveellisiä elämäntapoja tiedottamalla ja palveluvalikoiman keinoin. Tuemme työikäisten jatkuvaa oppimista ja osaamisen kehittämistä esimerkiksi yhteistyössä seudun työväenopiston kanssa. Kehitämme palveluohjausta ja vapaa-ajan toimintaa yhteistyössä eri tahojen kanssa. Edistämme kaupungin ja kaupunkilaisten elinvoimaa yhteistyössä elinkeinoelämän ja työllisyysalueen kanssa.

Työikäisten hyvinvointityön tavoitteiden toteutusta ja vaikutuksia seurataan osana vuosiraportointia luvussa 5 kuvatun mukaisesti ja täydennetään valtuustokausittain toteuttavilla asukaskyselyillä, jotka sisältävät myös osallisuuden kokemuksen mittarit.

4.3 Ikääntyneiden hyvinvointi

Tässä osiossa ikääntyneillä tarkoitetaan 65 vuotta täyttäneitä ylöjärveläisiä. Ylöjärveläiset ikääntyneet ovat pääosin tyytyväisiä elämänlaatuunsa, terveyteensä ja toimintakykyynsä, ihmissuhteisiinsa sekä asuinalueeseensa (Ikääntyneiden hyvinvointikysely N=171). Useimmilla kyselyyn vastanneilla oli merkityksellinen yhteisö ja mahdollisuuksia osallistua tapahtumiin tai harrastuksiin, mutta lisää kohtaamispaikkoja toivotaan lähelle omaa arkiympäristöä. Harrastustoimintaan osallistuvat ovat usein muutenkin aktiivisia. Kaatumisista johtuvat hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä ovat vähentyneet, mikä voi viitata hyvään fyysiseen toimintakykyyn (Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila -raportti).

Avunsaannin vaikeus ja huoli hyvinvointialueen vastuulle siirtyneistä sosiaali- ja terveystalvasta ovat vaikuttaneet erityisesti ikääntyneiden asukkaiden hyvinvointiin. Ylöjärven kaupungilla on yksi yhteisöllistä senioreiden vuokra-asumista tarjoava asuntokokonaisuus. Asumiseen kuuluu oman asunnon lisäksi yhteiskäyttötilat ja -välineet, sekä yhteisöllisyyteen kannustavaa ryhmätoimintaa. Ikääntyneet ovat toivoneet kyseisen asumismuodon lisäämistä kaupungin uusilla asuinalueilla.

Erityistä huomioitavaa ikääntyneiden hyvinvointityössä

Ikääntyneiden hyvinvointityössä fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn tukeminen on tärkeää, ja tähän voidaan pyrkiä muun muassa ikääntyneille kohdennetuilla liikuntapalveluilla ja mielekkään vapaa-ajan tekemisen avulla. Lisäksi asuntojen

esteettömyyden parantaminen ja ylipäättään monipuolinen asuntokanta tukee ikääntyneiden itsenäistä arkea. Tapahtumat, ryhmät ja erilaiset harrastukset tarjoavat mielekästä vapaa-ajan tekemistä ja edistävät sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Ikääntyneiden asukkaiden kohdalla tulee kiinnittää huomiota palvelujen saavutettavuuteen. Palveluita tarjotaan sekä kehitetään joustavasti tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen ja paikallisten järjestöjen kanssa tukien näin ikääntyneen kohderyhmän tarpeita.

Ylöjärvellä järjestämme yhteisöllisiä tapahtumia ja tuemme paikallisia yhdistyksiä sekä harrastusmahdollisuuksia ikääntyneille. Vapaaehtoistyöhön kannustamisen kautta autamme luomaan tärkeitä sosiaalisia verkostoja. Kehitämme palveluohjausta ja vertaisryhmätoimintaa yhteistyössä eri tahojen kanssa. Palvelutarjontaa kehitetään joustavasti tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen ja paikallisten järjestöjen kanssa. Edistämme esteetöntä asuntotarjontaa ja säilytämme monipuoliset ikääntyneiden vaikutusmahdollisuudet päätöksenteossa ja toiminnan suunnittelussa. Palvelujen ja viestinnän saavutettavuus varmistetaan monikanavaisesti huomioiden erilaiset tarpeet.

Ikääntyneiden hyvinvointityön tavoitteiden toteutusta ja vaikutuksia seurataan osana vuosiraportointia luvussa 5 kuvatun mukaisesti ja täydennetään valtuustokausittain toteutettavalla ikääntyneiden hyvinvointikyselyllä, joka sisältää myös osallisuuden kokemuksen mittarit.

5. SEURANTA JA ARVIOINTI

Vuosittain laadittava hyvinvointiraportti seuraa ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilaa ja sen muutoksia hyvinvointiohjelmassa määriteltujen mittareiden mukaisesti sekä kokemustiedon avulla.

Talousarvioprosessissa määritellään yhteiset ja toimialakohtaiset vuositavoitteet hyvinvointiraportin pohjalta ja niiden seuranta tapahtuu toiminnan tunnuslukujen kautta. Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen rakenteen (luku 2.) mukaisesti yhteistyöryhmät tarkentavat ja toimeenpanevat hyvinvointiohjelman painopisteiden mukaisia tavoitteita ja toimia, joita myös tarkastellaan hyvinvointiohjelman ja siitä johdetun vuosittaisen hyvinvointiraportin perusteella. Kerran valtuustokaudessa laaditaan laajempi hyvinvointikertomus ja sen yhteydessä tehdään tarvittavat päivitykset suunnitelmaosioon.

Hyvinvointiohjelman tavoitteiden toteutusta ja vaikutuksia seurataan kahdesta eri tulokulmasta; hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteiden toteutumista sekä toimien hyvinvointivaikutuksia. Hyvinvointivaikutuksia seurataan *Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila* -raporttiin kootun indikaattoritiedon avulla ja toimenpiteiden toteutumista seurataan kansallisella TEA-viisarilla sekä HYTE-kertoimella. [Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila](#) -raportti on luettavissa Ylöjärven kaupungin kotisivuilla.

Ylöjärveläisten hyvinvoinnin tila -raportissa kuvataan ylöjärveläisten hyvinvoinnin tilaa ja hyvinvoinnin edistämisen rakenteita kansallisten indikaattoreiden mukaisesti ja se sisältää tässä suunnitelmassa määritellyt seuranta-indikaattorit. Raportointi pohjautuu THL:n valmisteilla olevaan esitykseen Järjestämislain 29 mukaisesta vähimmäistietoasetuksesta. Tieto on koottu PowerBi-alustalle, jotta se olisi helposti ja ajantasaisesti saatavilla. Raportti luo struktuuria seurannalle ja sitä voidaan täydentää hyvinvointiohjelmassa määriteltymiin ja paikallisiin erityispiirteisiin sopivilla indikaattoreilla osana vuosiraportointia.

Seuraavan osion taulukossa esitetään yksityiskohtaisemmin hyvinvointiohjelman toimet ja mittarit toiminnan ja vaikutuksien seuraamiseksi. Hyvinvointiohjelman toteutusta seuraa ja yhteistyötä koordinoi hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen yhteistyöryhmä kaupungin johtoryhmän tuella.

5.1 Yhteenveto yhteisöllinen ja tasapainoinen arki -painopisteen seurannasta

Toimet	Mittarit toimintojen toteutuksen seuraamiseen	Mittarit hyvinvointivaikutuksien seuraamiseen (PowerBI)
- Järjestämme yhdessä yhteisöllisiä tapahtumia ja tuemme paikallisia yhdistyksiä sekä harrastusmahdollisuuksia eri ikäryhmille ja yhteisöille. - Kaupungin sekä keskeisten kumppaneiden toiminnot suunnitellaan yhteistyössä, jotta päällekkäisyyksiä voidaan välttää ja tarjontaa monipuolistaa. - Kannustamme asukkaita vapaaehtoistyöhön ja vahvistamme osallisuutta sekä terveellisiä elämäntapoja asukkaiden luonnollisissa arkiympäristöissä. - Kehitämme palveluohjausta, kohtaamispaikkatoimintaa ja vertaisuuteen pohjautuvia toimintoja mielen hyvinvoinnin edistämiseksi. - Edistämme myös sukupolvien välistä vertaisuutta ja kohtaamisia. - Vahvistamme kaupunkilaisten yhdenvertaisia osallistumis- ja vertaismahdollisuuksia vapaa-ajan palveluihin (esim. Kaiku-kortti, luotsitoiminta) ja positiivisen erityiskohtelun keinoin. - Ehkäisemme päihdehaittoja tiedottamalla ja kohdistamalla ennaltaehkäisevät toimet arkiympäristöissä erityisesti kasvatus- ja opetuspalveluihin sekä vapaa-ajan palveluihin.	- Kaupungin järjestämien yhteisöllisten tilaisuuksien, harrastuksien ja toimintojen määrä säilyy nykyisellä tasolla sekä näihin osallistuneiden määrä säilyy tai kasvaa (Toiminnan tunnusluvut). - Yhteiset toiminnansuunnitelut lisääntyvät (Seurantalomake). - Käyttäjien tyytyväisyys säilyy hyvällä tasolla tai kasvaa (Kyselyt ja palautealomakkeet). - Harrastusmahdollisuuksien määrä säilyy nykyisellä tasolla ja uusien osallistujien määrä kasvaa (Toiminnan tunnusluvut ja kartoituslomake). - Varattujen liikuntasalivuorojen määrän käyttöaste on hyvä (Timmi). - Liikunnan edistämisen voimavarojen pistemäärä nousee (TEA-viisari, joka toinen vuosi). - Uusien yhteisöllisyyteen ja vertaisuuteen pohjautuvien toimintojen määrä lisääntyy (Toiminnan tunnusluvut). - Kohtaamisen mahdollistavia toimia ja paikkoja on eri ikäryhmille kaupungissa ja niiden käyttöaste on hyvä (Toiminnan tunnusluvut). - Ylisukupolvisten kohtaamisen mahdollistavia toimia ja paikkoja on kaupungissa (Toiminnan tunnusluvut). - Avustusten jakamisessa huomioidaan hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet (Itsearviointi). - Kulttuurin edistämisen voimavarojen pistemäärä nousee (TEA-viisari joka toinen vuosi). - Järjestettyjen kampanjoiden ja hyvinvointimarkkinoinnin määrä kasvaa (Kampanjoiden määrä).	- Hyvinvointi-indikaattori (Kuntaliitto). - Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (Tulosindikaattori). - Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, %, peruskoulu ja toisen asteen oppilaat. (Vähimmäistieto). - Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (Tulosindikaattori). - Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Vähimmäistieto). - Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Vähimmäistieto). - Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, %-osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (Tulosindikaattori). - Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, %-osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (Tulosindikaattori). - Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, %-osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (Tulosindikaattori). - Sairastuvuusindeksi (ikävakioitu) (Vähimmäistieto).

Taulukko 1. Yhteenveto yhteisöllinen ja tasapainoinen arki -painopisteen seurannasta.

5.2 Yhteenveto turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö -painopisteen seurannasta

Toimet	Mittarit toimintojen toteutuksen seuraamiseen	Mittarit hyvinvointivaikutuksien seuraamiseen (PowerBI)
- Järjestämme kampanjoita ja ympäristökasvatusta, joilla kannustamme asukkaita huolehtimaan ympäristöstä ja sen viihtyvyydestä sekä turvallisuudesta. - Kehitämme ja ylläpidämme viheralueita, puistoja, ulkoilureittejä ja monimuotoista kaupunkiympäristöä tarjoten viihtyisiä ja turvallisia ulkoilumahdollisuuksia. - Edistämme monipuolista asuntotarjontaa ja ehkäisemme alueiden eriytymistä osana maankäytön suunnittelua. - Otamme huomioon luonnon monimuotoisuuden merkityksen ja julkisen taiteen roolin osana hyvinvoivaa ympäristöä ja etsimme tapoja vahvistaa niiden roolia kaupunkisuunnittelussa. - Säilytämme jo kehitettyjä asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja tuemme osallistavaa suunnittelua, jossa asukkaat pääsevät vaikuttamaan suunnitteluun ja kehitykseen. - Kiusaamisen ehkäisemiseksi ja turvallisuuden tunteen vahvistamiseksi toteutamme ennaltaehkäiseviä toimia kouluissa, työpaikoilla ja vapaa-ajan yhteisöissä. - Panostamme kohtaamispaikkojen ylisukupolviseen käyttöön, tilojen turvallisuuteen ja saavutettavuuteen. - Teemme yhteistyötä paikallisten viranomaisten ja järjestöjen kanssa palvelujen saavutettavuuden parantamiseksi.	- Asukkaiden tyytyväisyys viheralueisiin, puistoihin ja ulkoilureitteihin säilyy tai kasvaa (kyselyt ja palautelomakkeet). - Kaupungin viheralueiden, puistojen ja ulkoilureittien käyttöaste sekä näihin osallistuneiden määrä kasvaa. (Soveltuvin osin). - Asukasluku kääntyy kasvuun ja asuntojen täyttöaste eri väestöryhmien keskuudessa on hyvä. (Soveltuvin osin). - Kampanjoiden ja tilaisuuksien vaikutus ympäristön siisteyteen näkyy roskien ja ilkeiden määrän laskuna. (Seurantalomake). - Järjestettyjen kampanjoiden ja ympäristökasvatustilaisuuksien määrä kasvaa. (Toiminnan tunnusluvut). - Kunnan ylläpitämät jalankulun ja pyöräliikenteen väyliä mittaava pistemäärä kasvaa nykyisestä 0 p (TEA-viisari joka toinen vuosi). - Julkisen taiteen prosenttiperiaate on vähintään 0,5 % (TEA-viisari joka toinen vuosi). - Liikunnan ja ulkoilun käyttökustannuksien pistemäärä säilyy nykyisellään (25 p. /as) tai kasvaa nykyisestä (TEA-viisari joka toinen vuosi). - Asukastilaisuuksien ja muiden vaikuttamismahdollisuuksien määrä vastaa tarvetta ja alueellinen kattavuus kasvaa (Seurantalomake). - Järjestettyjen kampanjoiden ja toimien määrä (Toiminnan tunnusluvut). - Ylisukupolvisten kohtaamisen mahdollistavia paikkoja on kaupungissa ja ne ovat saavutettavissa (toiminnan tunnusluvut) - Yhteistyön arviointi (itsearviointi).	- Hyvinvointi-indeksi (Kuntaliitto). - Poliisin tietoon tullut rikollisuus -tilastot. - Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet. - Enintään 1 km päässä viheralueesta asuvien %-osuus. - Yksin asuvien %-osuus 75 v täyttäneistä. - Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Vähimmäistieto). - Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä (Tulosindikaattori). - Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Vähimmäistieto). - Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Kouluterveyskysely). - Kokemus turvallisuudesta ja viihtyvyydestä (Asukaskyselyt). - Osallisuusindikaattori (Asukaskyselyt).

Taulukko 2. Yhteenveto turvallinen ja viihtyisä arkiympäristö -painopisteen seurannasta.

6. LOPUKSI

Hyvinvointiohjelman on toimittanut hyvinvointipäällikkö ja se on laadittu yhteistyössä Ylöjärven kaupungin hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisten yhteistyöryhmien asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa kaupungin johtoryhmän ohjauksessa. Ohjelman laatimiseksi on järjestetty *Hyvinvointia arkeen* -työpajasarja, joka sisälsi yhteensä neljä ilmiötyöpajaa asukkaille, yhteistyöryhmien jäsenille, vaikuttamistoimielimille ja lautakuntien jäsenille sekä yhden järjestöjen yhteisen työpajan. Työpajoissa saatiin konkreettisia ehdotuksia tavoitteista ja toimenpiteistä sekä seurannasta. Lisäksi ohjelmatyö sisälsi yhden valtuustoinfon ja valtuustoseminaarin osion.

Arjen huomioidut pohjautuvat kansalliseen hyvinvointitietoon (Ylöjärven kaupungin hyvinvointikertomus 2021-2024), Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen PUHTI-tietoon eli palvelujärjestelmän ulkopuoliseen tietoon, kouluterveyskyselyn tuloksiin (2023 kattavuus 4.-5. lk. 85 %, 8.-9. lk. 70 %, lukio 1.-2. lk. 74 % ja ammattikoulu 1.-2. lk. 41 %) sekä kokemustietoon useista kyselyistä: asumisen merkitys asukaskysely (2025 N=452), arjen tarinat tiedonkeruu (2024 N=60), lapsiystävällinen kunta -nykytilan arviointi (2024 N=121 + indikaattoritieto), ikääntyneiden hyvinvointikysely (2025 N=171) ja turvallisuuskysely (2024 N=252) sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa yhteistyössä toteutettu päihdetilannekysely (2024 nuoret N=227, aikuiset N=279). Lisäksi on hyödynnetty osallistuvan budjetoinnin aikana saatuja ehdotuksia hyvinvoinnin edistämisen toimien taustalla.

6.1 Käsittely ja hyväksyminen

Luonnosvaiheessa ohjelma oli lausuntokierroksella teknisessä lautakunnassa, kasvatus- ja opetuslautakunnassa, ympäristölautakunnassa sekä hyvinvointilautakunnassa. Hyvinvointiohjelma käsitellään kaupunginhallituksessa marraskuussa 2025 ja kaupunginvaltuustossa 1.12.2025.

LÄHTEITÄ

1. Hyvinvointialuelaki 611/2021.
2. Kuntalaki 410/2015.
3. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015.
4. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012.
5. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.
6. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021.
7. Lastensuojelulaki 417/2007.
8. Liikuntalaki 390/2015.
9. Martela, F. (2022). Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa: Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitettyinä nykyaikaan. Yhteiskuntapolitiikka, 87(5-6), 565-572.
10. Niemi, S. (toim.). (2024). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnissa. Kuntaliitto.
11. Oppivelvollisuuslaki 1214/2020.
12. Pirkanmaan hyvinvointialue (2023) Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomus- ja suunnitelmat vuosille 2023-2026. Pirkanmaan hyvinvointialue.
13. Rajavuori, A. (toim.) (2024) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024. Kalevi Sorsa säätiö.
14. Saarinen, S. (toim.) (2025). Ylöjärven kaupungin hyvinvointiohjelma: hyvinvointikertomus 2021-2024. Ylöjärven kaupunki. Saatavilla: hyvinvointikertomus.fi/preview/21663463010.
15. Sosiaali- ja terveysministeriö. (2024). Terveysteksti – kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma toimeenpanosuunnitelma: Toimeenpanosuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:34.
16. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2021). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisarkkitehtuuri. Verkkosivu.
17. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. (2025). Palvelujärjestelmän ulkopuolella kertyvä tieto hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisen käyttöön (PUHTI). Ei julkinen raportti.
18. Valtioneuvosto. (2023). Valtioneuvoston periaatepäätös 'Hyvinvointia kaikille 2030'. Valtioneuvosto.
19. Valtioneuvoston kanslia. (2015). Agenda2030 -toimintaohjelma. Saatavilla: <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>.
20. Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.